

17. Türkçe Yazılan Bir Kader: Prof. Dr. Miryana Teodosiyević ¹**Gürkan YAVAŞ ²****APA:** Yavaş, G. (2026). Türkçe Yazılan Bir Kader: Prof. Dr. Miryana Teodosiyević. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (53), 312-318. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.22083777>**Öz**

19 Kasım 2024 günü yaşamını yitiren Prof. Dr. Miryana Teodosiyević, sadece eski Yugoslavya bölgesi ve Sırbistan'daki Türkoloji çalışmaları açısından değil; Belgrad'dan Saraybosna ve Kosova'ya, oradan İstanbul ve Ankara'ya kadar uzanan kültürel köprüünün yeniden inşası için de büyük önem taşıyan bir hocaydı. Çalışkanlığı ve imrenilecek seviyedeki birikimiyle etkili çalışmalar yaptı, Türkçeye ve Türk edebiyatına unutulmayacak hizmetlerde bulundu.

Anahtar kelimeler: Miryana Teodosiyević, Türkoloji, Sırbistan, Türkiye, Belgrad

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: % 0

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 09.07.2026-**Kabul Tarihi:** 24.08.2026-**Yayın Tarihi:** 25.08.2026; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.22083777>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Öğr. Gör. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü / Kocaeli University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, **e-mail:** gurkanyavas@gmail.com **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0003-2627-3018> **ROR ID:** <https://ror.org/0411seq30>

A Fate Written in Turkish: Prof. Dr. Mirjana Teodosijević³

Abstract

Prof. Dr. Mirjana Teodosijević, who passed away on November 19, 2024, was a distinguished scholar of paramount importance not only to Turkology studies in Serbia and the former Yugoslav region, but also to the reconstruction of a cultural bridge spanning from Belgrade, Sarajevo, and Kosovo to Istanbul and Ankara. Through her dedication and admirable erudition, she conducted impactful research and rendered indelible services to the Turkish language and literature.

Keywords: Mirjana Teodosijević, Turkology, Serbia, Türkiye, Belgrade

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.
Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.
Funding: No external funding was used to support this research.
Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.
Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.
Similarity Report: Received – Turnitin /Ithenticate, Rate: 0 %
Ethics Complaint: editor@rumelide.com
Article Type: Research article, Article Registration Date: 09.07.2026-**Acceptance Date:** 24.08.2026-**Publication Date:** 25.08.2026; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.22083777>
Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Nazar Boncuklu Kapının Ardındaki Dünya

Milli Eğitim Bakanlığının görevlendirmesiyle 2018 yılının Ekim başında Sırbistan'ın başkenti Belgrad'a ulaştığımda, yapılacaklar listemin başında Miryana Hoca ile tanışmak vardı. Zira bir yıl boyunca görev yapacağım kürsünün başında oturan kişi oydu: Prof. Dr. Miryana Teodosijević⁴.

Belgrad Üniversitesinde görevlendirildiğimi öğrendikten sonra yaptığım küçük çaplı araştırmalarda hemen Miryana Hoca'nın adı karşıma çıkmıştı. Daha önceleri birkaç arkadaşımın adını duyduğum bu hocanın hangi çalışmalara imza attığını ve esasen hangi konuda uzmanlaştığını bilmiyordum. Merak ettim ve biraz araştırınca epeyce kaynakla karşılaştım; Türkçe olanlarından erişebildiğim kadarını okumaya çalıştım. Ciddi bir emekle karşı karşıya olduğumu anlamam çok uzun sürmedi.

Ekim 2018 başının sıcak bir pazartesi öğleden sonrasında, Belgrad Üniversitesi Filoloji Fakültesinin labirenti andıran koridorlarında hocanın odasını bulmaya çalışırken kan ter içinde kaldığımı hatırlıyorum, bugün yıllar sonra. Hem daha ilk günden geç kalmamak isteğinin verdiği tedirginlik, hem de kendisiyle tanışacak olmanın heyecanı kapılardaki isimlikleri okumaya çalışıyordum. Bu ülkede tuhaf bir durum vardı; Sırlar kendi dillerini yazarken iki alfabeyi de, Kiril ve Latin harflerini birlikte kullanıyorlardı ve bu durum benim gibi yabancılar için epeyce kafa karıştırıcı oluyordu. Mesela trolleybüslerin hangi alfabeyi hangi gerekçeyle seçtiklerini anlayamıyordum. Polis merkezinin göç ofisindeki formları Kiril alfabesiyle doldurmaktan başka şansınız yoktu. Yine de Latin harflerini tercih eden 'insafılilar' vardı ve onlar sayesinde bir şeyler anlamak, bir yerden bir yere gitmek mümkündü. Bunları düşünürken kapısında küçük bir nazar boncuğu asılı olan odayı buldum, kapıyı çaldım ve içeriden gelecek sesi bekledim. Sonrasında yüzlerce defa duyacağım bir sestir içeriden gelen: "Da!" diyordu hoca; yani buyurun anlamında, "evet".

İçeri girdim, kendimi tanıttım, hocanın elini sıktım ve bana gösterdiği yere oturdum. Yaşını başını almış, çok tecrübeli olduğu her halinden anlaşılan, Avrupalılara özgü o rahatlığı ve özgüveni kendine göre bir şıklıkla tamamlayabilmiş bu kadın, aksanlı ama çok işlek bir Türkçeyle konuşuyordu ve ciddi bir insan olduğunu bütün tavrıyla belli ediyordu.

Hocayla olan ilişkimiz adım adım gelişti ama yakınlaşmamız çok zaman almadı. Göreve başlamamın üzerinden bir ay geçmeden düzenlenen Cumhuriyet Bayramı resepsiyonunda Türkiye'ye olan ilgi ve merakımı daha yakından öğrenebildiğim Miryana Hoca'nın fakülteodaki odası, bilhassa ders aralarında uğrak yerim olmuştu artık.

Üniversitelerdeki oda ve derslik sorunu Belgrad'da da aynen yaşıyordu. Profesör ve doçent kadrosundakiler dışında hocalar için ofis yoktu; doğrusunu söylemek gerekirse, bu konuda bize göre epey kötü bir durumdaydılar. Benim de dahil olduğum yabancı okutmanların toplu halde kullanmak zorunda oldukları odada, sigara dumanından göz gözü görmüyordu ve evet, o tarihlerde Belgrad'da insanlar kapalı mekânlarda fosur fosur sigara içmeye devam ediyorlardı. Benim bütün derslerimi yaptığım D-5 ise fakültenin bodrum katındaydı, bir aydınlatma boşluğuna bakıyordu ve yorgunluk kahvesine eşlik ederken insanın ruhunu ferahlatacak bir manzara vaat etmiyordu. Aslında çok sevdiğim,

⁴ Sırp isimlerinin Türkçe imlâyla nasıl yazılacağı meselesi, bugün de güncelliğini koruyan bir tartışma konusu. Üstelik bu iki taraf için de geçerli bir sorun: Sırların özel isimlerini Türkçe imlâyla nasıl yazacağımıza bir türlü karar veremiyoruz. Sırlar da Türkçe özel isimlerin yazımı konusunda hararetli tartışmalar yapıyorlar. Belgrad'daki bir uluslararası toplantıda, o sırada Belgrad misyonumuzun şefi olan Büyükelçi Tanju Bilgiç'in soyadındaki "ç" sesinin Sırp alfabesinde açık mı yoksa kapalı mı yazılacağı konusunda kafa karışıklığı yaşanmıştı; toplantıyı takip eden Prof. Kseniya Aykut'un bize bu konuda epeyce uzun bir ders verdiğini hatırlıyorum. Ben de genellikle ve özel olarak bu yazıda da Sırp özel isimlerinin söyleniş biçimlerini esas alıyorum ve Türkçe imlâsını da buna uygun biçimde kullanıyorum.

fazlasıyla otantik ve şahsiyetli bulduğum fakülte binasının buna benzer birçok sorunu vardı. Miryana Hoca'nın bana fotokopinin yerini tarif ederken kullandığı ve şikâyetlerini tatlı bir üsluba dönüştüren cümleleriyle söylemem gerekirse: "Bodrumda Gürkancığım, bu fakültede her şey bodrumda maalesef."

Böyle bir ortamda fakültedeki her günümde Miryana Hoca'nın yanına uğruyor, onunla sohbet ediyor, bazen işlerine yardım ediyor, bazen de odasındaki kitaplarını incelemekle saatlerimi geçiriyordum. Hocanın azımsanmayacak sayıda Türkçe kitabı vardı. Daha sonra evine gittiğimde de gördüğüm bu hatırı sayılır külliyyatın Türkiye'den getirilmesi ise, hocanın yıllarını ve aslında bütün bir ömrünü verdiği muazzam bir emek ve tutkuya işaret ediyordu.

Türkçeyle Çizilen Bir Kader Yolu

Miryana Teodosiyeviç, 1951'de Belgrad'da dünyaya geldi. Babası Yugoslavya'nın diplomatları arasındaydı ve bu nedenle eğitimini San Francisco, Lahey ve İstanbul gibi dünyanın dört bir yanındaki farklı şehirlerde sürdüren Miryana Hoca, Nişantaşı Kız Lisesinden diğer Türk öğrenciler gibi Türkçe okuyarak mezun olduğunu her defasında gururla anlatırdı. Baba Milosav Teodosiyeviç'in Yugoslavya Federasyonu'nun İstanbul Başkonsolosu olarak atanması üzerine Türkiye'ye gelen Teodosiyeviç ailesi, kısa sürede bu ülkeye ve halkına yakınlık duymaya başlar. O kadar ki Miryana Hoca, babasının Türkiye'yi çok sevdiğini ve Türkleri çok enteresan bir halk olarak gördüğünü, bu nedenle farklı imkân ve seçenekleri olduğu halde kendisini ve iki erkek kardeşini Türk okullarına yazdırdığını anlatmıştı. Hatta övünerek anlattığı bir şey daha vardı ki onu da sık sık tekrarlardı: Üç kardeşten sadece kendisi lisede başarılı olmuş, abisi ve erkek kardeşi Türkçe öğrenemedikleri için Türk okullarında çok zorlanmışlardı. Bu durum, bir bakıma Miryana Hoca'nın kaderini de belirlemişe benziyordu. Hoca, Nişantaşı Kız Lisesi yıllarını anlatmayı çok sever, o yıllardan unutamadığı öğretmen ve arkadaşlarını sık sık anar, eline geçtikçe o günlerden kalma fotoğrafları bana ve eşime göstermekten keyif alırdı. Bir sene kadar İTÜ Mimarlıkta da okuyan Miryana Hoca, babasının görev süresinin dolmasıyla Belgrad'a döner ve Türkçeyle çizilmiş benzeyen kader yoluna aynı istikametten devam eder: Belgrad Türkoloji'ye kaydolur. Böylelikle ömrünün sonuna kadar kesintisiz biçimde devam edecek Türkiye ve Türkçe macerası mutlak biçimde başlamış olur.

Tito'dan Erdoğan'a: Devletlerin ve Liderlerin Tercümanı

Türkoloji'den 1975'te mezun olduktan sonra 1976'da bölüme sekreter olarak atanan Miryana Hoca, 1980 yılında asistan ünvanıyla akademik hayata resmen başlar. Aslında hocanın Türkçeyle ilgili üst düzey çalışmaları bu tarihten çok önce başlamıştır; mesela Yugoslavya lideri Josip Tito'nun 1976'daki tarihi Ankara ziyaretinde, 25 yaşında gencecik ve deneyimsiz bir tercüman olarak Miryana Hoca da heyetteki yerini almıştır. 1980'de "yeminli tercüman" olan ve Fahri Korutürk'ten Recep Tayyip Erdoğan'a kadar bütün cumhurbaşkanlarına, onlarca başbakan ve dışişleri bakanına, sayısız heyet üyesine tercümanlık yapan hocanın bu anlamda müthiş bir birikime sahip olduğunu söylemem bile gereksiz olur herhalde.

Asistanlığa başladıktan sonra yüksek lisansını Yugoslavya'da Türkçe olarak çıkan *Tan* gazetesinin dili üzerine yapar. Doktorada da dil çalışmaya devam eder ama bu kez çağdaş bir şairin, Fazıl Hüsni Dağlarca'nın yapıtlarından hareket ederek Türkçenin sadeleşme ve özleşme serüvenine odaklanır. Doktorasına Prof. Slovoljub Cinciç'le başlar, 1990 yılına gelindiğinde Prof. Duşanka Boyaniç Lukaç'ın danışmanlığında tezini savunur. Hoca 1998'de doçent, 2005'te profesör olur. Bir ara Filoloji Fakültesinin dekan yardımcılığını ve Doğu Dilleri Bölümünün başkanlığını da yapar ama özellikle Slovoljub Cinciç gibi 'eski kuşak büyük hocaların' ölümünün ardından daima Türkoloji'nin başında

kalır ve bilhassa Belgrad'da Türkçe dendi mi akla gelen ilk isim olarak hafızalara kazınır.

Miryana Teodosijević, benim zihnimde hep 'eski kuşak büyük hocalar' zincirinin bir halkası olarak yer etmişti. Sanırım bunda, 1980'lerin ilk yarısında doktora araştırmaları için İstanbul'da bulunduğu sırada Prof. Dr. Mehmet Kaplan başta olmak üzere 'büyük hocaların' yanında çalışmış olmasının payı vardı. Prof. Dr. Muharrem Ergin'den, Prof. Dr. Zeynep Kerman'dan hep sevgiyle bahsedirdi. Hatta ortak arkadaşları Ayşe Hanım aracılığıyla Zeynep Hoca'dan sürekli haberler almaya çalıştığını hatırlıyorum. Türk halk edebiyatı alanının ünlü ve şimdi rahmetli olan hocası Prof. Dr. Erman Artun'la olan dostluğu ise bambaşkaydı; onu çok sık anardı ve hatıralarını anlatırken gözleri dolardı.

Fakat kendi ülkesindeki bir grup 'eski ve büyük hocaya' olan hayranlığı ve bağlılığı da dikkat çekici boyutlardaydı. Bunlar arasında özellikle üç kadın hoca önemliydi ve Miryana Hoca'dan dinlediğim hikâyelerin bir yerinde her zaman bu iç isimden biri olurdu: Mariya Cukanoviç, Lyubinka Raykoviç ve Duşanka Boyaniç. Duşanka Hanım, zaten Miryana Hoca'nın doktorasındaki tez danışmanıydı ve kendisinin yaşamında ayrıcalıklı bir yere sahipti. Ayrıca Osmanlı tarihinin Sırp coğrafyasındaki izlerine ilişkin çalışmaları nedeniyle epeyce etkili olmuş bir bilim insanı olarak şöhret bulmuştu. Bu hocaların ortak bir özelliği de birer 'yirminci yüzyıl insanı' olmaları ve geçmişin köklü mirasını sırtlanıp taşımak konusunda çok hevesli kişiliklere sahip bulunmalarıdır. Miryana Hoca da öyleydi; hikâye anlatmayı çok severdi ve dinlemeye de fazlasıyla meraklıydı. Geçmişi yeniden kurgularken herkesin payını vermeye dikkat eder, insanların emeklerini daima anar ve anıları yaşatmak için olağanüstü bir çaba gösterirdi. Hocalarından dinlediklerini bana uzun uzun anlatır; hocaları vasıtasıyla tanık olduğu yaşamlardan kesitleri birer hikâyeye dönüştürüp yakın çevresi için her zaman keyifli sohbet ortamları yaratırdı.

Duşanka Hanım'ın öldüğü günü anlatmak ise bıkmadan tekrar ettiği bir şeydi. Hocasının son gününde evinde yanındaymış; sigara içen ve ağrılarından şikâyet eden Duşanka Hanım yine de fena görünmüyormuş ve doğrusu öleceğini düşündüren bir hâli de yokmuş. Miryana Hoca, hocasının yanından ayrılıp evine döndükten çok kısa bir süre sonra telefon çalmış ve Duşanka Hanım'ın "kendi dünyasında yaşayan kızı" Kseniya'nın sesi duyulmuş: "Anneme bir şey oldu." Koşarak hocasının evine dönen Miryana Hoca, Duşanka Hanım'ı masa başında otururken cansız halde bulmuş. İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonraki yıllarda Türkoloji'den mezun olmayı başarmış iki öğrenciden biri olan Duşanka Hanım; Yugoslavya'nın şaşaalı ve çok zor zamanlarını yaşamış, Balkanlar'daki Osmanlı tarihi çalışmalarına büyük katkılarda bulunmuş bu bilim emekçisi kadın, sessiz sedasız ölümüyle Miryana Hoca'yı çok etkilemişti. Çünkü Miryana Hoca, bir köşede kendi halinde yaşanan ve günü geldiğinde sessizce noktalanan bu hayatların değerini takdir edebilecek bir olgunluğa sahipti. Bu anlamda, kelimenin gerçek anlamında vefalı bir insandı.

Bir Ömre Sığanlar...

Miryana Hoca'nın Türkiye'ye karşı bitmek bilmeyen bir ilgisi vardı. Zaten ölümüne kadar çalıştı ve daima Türkçeyle, Türk edebiyatıyla meşgul oldu. Ama Türkiye gündemini de yakından takip ediyordu. O kadar ki bazı olayları ondan duyduğum bile oluyordu. Belgrad'da olduğum günlerden birinde, eski başbakanlardan Mesut Yılmaz'ın oğlunun hayatını kaybettiğini duymuştuk. Haberi alan Miryana Hoca, hikâyesine başlamadan önce bana sormuştu: "Tek oğlu mu vardı?" Ben de bildiğim ve basından öğrendiğim kadarıyla iki oğlu olduğunu ve hayatını kaybedenin ağabey olduğunu söylemiştim. Miryana Hoca ise Yılmaz'ın küçük oğlunun doğumuyla ilgili bir şeyler hatırlıyordu. 1987'de Dışişleri Bakanı olarak Belgrad'da bulunan ve birkaç günü burada geçirerek Türkiye'nin büyükelçilik rezidansı olarak kullanacağı binayı seçmeye çalışan Yılmaz'a, tercüman sıfatıyla eşlik eden ve onunla sabahdan akşama

kadar Belgrad'ın köşklerini gezen Miryana Hoca, Dışişleri Bakanı'nın aklının ise o sırada doğum yapmak üzere olan eşinde kaldığını hatırlıyordu. Yoksa ölen çocuk o günlerde mi doğmuştu, diyerek bana soruyor, Türkiye'ye olan ilgisini insani ayrıntılarda da sürdürüyordu.

Miryana Teodosiyeviç, çalışkan bir hocaydı. Türkçe için hemen her alanda kalıcı eserler bıraktı. Belki bunların bir kısmı bugün çoktan unutuldu. En başta tercümeler... Devlet ziyaretlerinden heyet görüşmelerine, iş bağlantılarının kurulmasından kültürel faaliyetlere kadar birçok alanda yapılmış binlerce sözlü ve yazılı tercüme. Aynı zamanda Türkçeden Sırpçaya çevrilmiş edebiyat eserleri. Birbirinden farklı yazarlar ve kitaplar...

Bütün bunların yanında verilen dersler ve yetiştirilen öğrenciler. Lisans ve lisansüstü seviyesinde Türkçe gramerden Türk edebiyatına uzanan bir yelpazede okutulan onlarca ders; yaptırılan yüksek lisans ve doktora tezleri, yetiştirilen yüzlerce öğrenci ve zamanla nitelikli birer akademisyen haline gelen araştırmacılar.

Sempozyumlarda sunulan bildiriler, yazılan makaleler ve nihayet kitaplar. Türkçenin işlevsel biçimde öğrenilebilmesi/öğretilebilmesi için hazırlanan gramer ve metin kitaplarından anıtsal nitelikli sözlüklere, Atatürk'ün Yugoslav basınındaki yansımalarını anlatan monografilerden katkıda bulunulan seçkilere ve daha nice eserlere uzanan bir emek zinciri.

Bir ömre neler sığmış? Anlatılan onca hikâye, yaşanılan acı ve tatlı binlerce deneyim, tanınan ve sevilen yüzlerce insan ve sonunda terk edilip gidilen bir dünya. Sanki hiçbir şey yaşanmamış, bunların hiçbir olmamış gibi.

“Geç Buldum Çabuk Kaybettim...”

Miryana Hoca, bu dünyanın çilesini çekmiş, kahrını görmüş bir insandı; ama bence bunların hepsinden daha önemlisi, dünyayı ve hayatı anlamış bir insanın bilgeliğini taşıyordu üzerinde. Hayattan zevk almasını biliyordu. Dilin keyfine varıyordu ve her seferinde yeniden kurguladığı hikâyeleriyle bunu çevresine de yaşatmayı başarıyordu.

Enteresan ilişkileri vardı; çok insan tanıyordu. Bir gün fakültedeki odasına çat kapı gelen bir sahaftan muhtemelen hiçbir zaman okuyamayacağı poşet poşet dergiler satın alır, başka bir gün Fransızca konuşan bir ressama eşlik edip onun resimlerini görmeye giderdi. “Hayat çok kısa ve fazlasıyla garip Gürkancığım” derdi ve hemen ardından bunu örneklemek için, bindiği taksilerden ve orada dinlediği hikâyelerden misaller anlatırdı. Yine günlerden bir gün Belgrad'da bir taksiye binmiş ve Türkolog olduğunu öğrenen şoförden hayret verici bir hikâye dinlemiş. Meğer bu şoför, zamanında terör örgütü ASALA tarafından Yugoslavya Dışişleri Bakanlığına giderken vurulan ve sonrasında şehit olan büyükelçimiz Galip Balkar'ı hastaneye yetiştirenlerden biriymiş. “Görüyor musun” demişti bana, “nereden nereye?”

Miryana Teodosiyeviç, 19 Kasım 2024 günü bu dünyaya veda etti. Şarkıda da ifade edildiği gibi, geç bulduğum ve çabuk kaybettiğim bir kaynaktı benim için. Onunla çok daha erken bir zamanda tanışmamış olduğuma hayıflanırdım hep. Güzel zamanları onunla yaşamak ve ondan bir şeyler öğrenmek ayrıcalıktı. Bütün bu geç kalmışlığa rağmen kendimi şanslı hissediyorum. Nur içinde yatsın; dilerim, anısı birilerinin gönlünde ve dilinde daima yaşasın.

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124
www.rumelide.com

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
e-mail: editor@rumelide.com
phone: +90 505 7958124
www.rumelide.com